

FÖRSVARsutskottets Betänkande 1/2007 rd

Regeringens proposition med förslag till värnpliktslag samt vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 juni 2007 en proposition med förslag till värnpliktslag samt vissa lagar som har samband med den (RP 37/2007 rd) till försvarsutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandet (GrUU 9/2007 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- försvarsminister Jyri Häkämies, försvarsministeriet
- försvarsmaktens kommendör, amiral Juhani Kaskeala
- överdirektör Pauli Järvenpää, lagstiftningsdirektör Seppo Kipinoinen och personaldirektör Pasi Lankinen, försvarsministeriet
- avdelningschef, referendarieråd Risto Hiekkaipale, Justitiekanslersämbetet
- referendarieråd Raino Marttunen, riksdagens justitieombudsmans kansli
- understatssekreterare Heikki Aaltonen, statsrådets kansli
- lagstiftningsråd Tuula Majuri, justitieministeriet
- enhetschef Juha-Mikko Hämäläinen, lagstiftningsråd Mika Lehtonen, lagstiftningsråd Tiina Sinkkanen och räddningsöverinspektör Tarmo Kopare, inrikesministeriet

- regeringsråd Pekka Järvinen, social- och hälsovårdsministeriet
- överinspektör Heidi Nummela, arbetsministeriet
- flottiljämiral Antero Karumaa, major Jari Enberg och kommendörkapten Jyrki Kivelä, Huvudstaben
- regeringsråd Matti Piispanen, Säkerhets- och försvarskommittén
- jurist Mikko Horko, Folkpensionsanstalten
- överstelöjtnant, stabschef Ari Kuikka, Staben för S:t Michels Militärän
- major Anssi Yrjölä, Staben för Helsingfors Militärän
- resultatenhetschef Marjatta Huopainen, Utlänningsverket
- ordförande Lauri Kaira och och generalsekreterare Heli Santala, planeringskommissionen för försvarets information
- chef för social- och hälsovårdsväsendet Tuula Taskula, Finlands Kommunförbund
- sekreterare för mans- och mediesektionen Jussi Aaltonen, delegationen för jämlikhetsärenden
- utvecklingschef Sami Kivivasara, befolkningsregistercentralen
- informatör Veikko Leinonen, Jehovas vittnen
- organisationssekreterare Pekka Alhovaara, Maanpuolustuksen henkilökuntaliitto MPHL ry
- jurist Kai Ahotupa, Försvarsgillenas förbund rf

- ombudsman Olli Nyberg, Reserviläisliitto — Reservunderofficersförbundet ry
 - anställningsvillkorsexpert Nikolas Elomaa, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
 - ombudsman Janne Kosonen, Suomen Reserviupseeriliitto ry
 - styrelseledamot Silvio Hjelt och ombudsman Isto Kujala, Finlands Avtalsbrandkårers förbund rf
 - ombudsman Pekka Majuri, Försvarsutbildning rf
 - beredskapsplanerare Johan Lunabba, Finlands Röda Kors
 - ombudsman Laura Lodenius, Finlands Fredsförbund — Föreningen för FN rf
 - generalsekreterare Petteri Tervonen, Delegationen för frivilligt försvarsarbete
 - generalsekreterare Jori Mäntysalo, Fritänkarnas förbund rf.
- Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av
- dataombudsmannens byrå
 - Soldathemsförbundet
 - Maanpuolustusnaisten Liitto ry
 - Naisten Valmiusliitto ry.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en ny värnpliktslag som ska ersätta värnpliktslagen från 1950. Syftet är att värnpliktslagen ska uppfylla kraven i grundlagen och att den också i övrigt ska bli modernare och mer fungerande. Värnpliktslagens tillämpningsområde föreslås bli preciserat och delvis utvidgat så att det ska gå att förordna värnpliktiga till andra uppgifter än enbart sådana som grundar sig på vad som föreskrivs i grundlagen om fullgörande av skyldigheten att försvara landet. Bland sådana andra uppgifter nämns handräkningsuppgifter.

Bestämmelserna om värnplikt, om tjänstgöringsskyldighet i samband med värnplikt och om närvaroskyldighet på tjänstgöringsstället ska förtydligas. Bestämmelserna om undantagsförhållanden kommer att utökas och preciseras. Också bestämmelserna om de myndigheter som behandlar värnpliktsärenden och om deras behörighet ska preciseras. Tjänstdugligheten ska anges noggrannare. För att fastställa tjänstdugligheten ska en värnpliktig fortsatt kunna förordnas till hälsoundersökning som utförs av en läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. En nyhet i lagen är att också en värnpliktings narkotikabruk kan bli utrett. Lagen föreslås innehålla bestämmelser om lämplighetstest och urvalsprov för dem som söker till specialutbildning. Bestämmelserna om

förmåner som hör samman med värnplikten ska samlas i ett och samma kapitel och anges utförligare. De ska skrivas in som rättigheter.

Förordnande till tjänstgöring ska ske smidigare; både vid uppbådet och när ett redan givet förordnande ändras ska tiden för att träda i tjänst fastställas så att den infaller under en period av tre år. Samtidigt frångås det nuvarande uppskovsförfarandet. Det betyder att den värnpliktige alltid har ett gällande förordnande att träda i tjänst. Bestämmelserna om värnpliktsregistret ska förtydligas. Registrets ändamål föreslås bli utvidgat för att täcka in behandlingen av personuppgifter också om andra än värnpliktiga, när det är fråga om krigstida uppgifter samt beredskap för mobilisering och undantagsförhållanden. Den nya värnpliktslagen ska inte innehålla bestämmelser om hemlighållande av uppgifter, utan frågan om sekretess bestäms enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Värnpliktsärenden som gäller utomlands bosatta finländare och personer som har medborgarskap i en främmande stat ska kunna hanteras smidigare än hittills. En utomlands bosatt person ska inte behöva infinna sig personligen vid uppbådet, utan det ska räcka med en skriftlig redogörelse för tjänstdugligheten. Den som länge varit bosatt utomlands och som dessutom har medborgarskap i en annan stat ska inte behöva

inställa sig vid uppbåd eller till tjänstgöring under fredstid. Befrielse ska dessutom alltså kunna beviljas på ansökan.

Bestämmelserna om ändringssökande föreslås bli kompletterade med rättelseyrkande. Ett beslut som rättelse får sökas i ska inte få överklagas genom besvär. Centralnämnden för uppbådsärenden ska fortsatt vara besvärsmyndighet. Bestämmelsen om besvärshänsyn föreslås bli kompletterad med exempel på ärenden som ska avgöras som militära kommandomål och

som ändring inte får sökas i genom besvär. Militära kommandomål jämföras enligt vedertagen praxis med tjänstebefallningar, som ändring inte får sökas i genom besvär.

I propositionen ingår dessutom förslag till lagar om ändring av lagen om militär krishantering, lagen om frivilligt försvar, strafflagen och militära rättegångslagen.

Propositionen hänför sig till budgeten för 2008. De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2008.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Allmän bedömning om propositionen

Utskottet hänvisar till propositionens motivering och annan utredning i saken och anser att propositionen är behövlig och angelägen. Den gamla värnpliktslagen har nästan 60 år på nacken, även om den har moderniserats på vissa punkter under tidernas lopp. Men den kräver en totalreform, bl.a. för att den nya grundlagen kräver det. Det gäller inte minst bestämmelserna om delegering av lagstiftningsmakt, militärmyndigheternas befogenheter och uppgifter och de grundläggande fri- och rättigheterna.

Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande (GrUU 9/2007 rd) att förslaget till värnpliktslag kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning, om utskottets konstitutionella anmärkningar om 79 §, 90 § 2 mom. och 112 § 2 och 3 mom. beaktas på behörigt sätt.

Den föreslagna värnpliktslagen utgår från allmän värnplikt, och det föreslås inga nämnvärda ändringar i det nuvarande systemet. I den nya lagen ska det huvudsakligen föreskrivas om samma saker som i den gällande lagen (452/1950). Regeringen föreslår dessutom ändringar i lagen om militär krishantering, lagen om frivilligt försvar, strafflagen och militära rättegångslagen.

Enligt försvarsutskottets mening är det mycket viktigt att samhälleligt betydelsefulla lagprojekt inom försvarsförvaltningen bereds på så bred basis som möjligt och att olika aktörer har

tillräckligt med tid att sätta sig in i och kommentera förslagen. Responsen från de sakkunniga som utskottet har hört låter förstå att försvarsministeriet i det avseendet har lyckats bra med beredningen av värnpliktslagen. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Värnpliktens roll i vårt samhälle

Grundlagens 127 § 1 mom. föreskriver att varje finsk medborgare är skyldig att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag. Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att grundlagen inte har ansetts innebära något hinder för att lagstifta att värnplikten bara gäller män.

Den nya lagen om försvarsmakten (551/2007) träder i kraft den 1 januari 2008. Till försvarsmaktens uppgifter hör enligt lagens 2 § det militära försvaret av Finland, stödande av andra myndigheter och deltagande i internationell militär krishantering.

Det nuvarande systemet ger de bästa möjligheterna att effektivt utföra alla de här uppgifterna, menar försvarsutskottet. Den allmänna värnplikten har ett starkt stöd hos allmänheten. Ett bevis på detta är att inemot 80 procent av alla män fullgör beväringstjänst.

Värnplikten är ett bra och kostnadseffektivt system för att ställa fram högkvalitativa krigstida trupper. I ett land med stor areal men litet befolkningsunderlag behövs det en stor reserv för

att hela landet ska kunna försvaras i en krissituation. Tack vare allmän värnplikt kan vi hålla oss med en tillräckligt ung och funktionsduglig reserv.

I det här sammanhanget uttrycker försvarsutskottet sin oro över att antalet värnpliktiga som av hälsoskäl — på grund av fysisk eller psykisk kapacitet — skjuter fram eller avbryter sin beväringstjänst har ökat avsevärt under de senaste åren. Unga mäns dåliga kondition är ett allvarligt folkhälsoproblem som måste uppmärksammas redan i skolan. Utskottet anser visserligen att inte ens en dålig kondition får vara ett oöverstigligt hinder för att göra beväringstjänst. Det är viktigt att så många unga män som möjligt ska klara av att göra sin beväringstjänst. Utskottet påpekar att män med dålig fysisk kondition kan besitta högre relevanta kunskaper sett ur försvarets synvinkel, t.ex. inom IT. I den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen 2008 har vi skäl att se närmare på hur beväringstjänsten skulle kunna utvecklas.

Enligt lagen om försvarsmakten har försvaret också till uppgift att stödja övriga myndigheter. Det finns mycket som talar för att också värnpliktiga ska kunna sättas in på vissa handräckningsuppdrag, som räddning. Fullgjord värnplikt ger också god kompetens för att delta i internationella krishanteringsoperationer. Intresset för krishanteringsuppgifter bland reservister har varit större än efterfrågan för aktuella operationer. Det breda rekryteringsunderlaget har dessutom gjort det möjligt att skräddarsy lämpliga truppsammansättningar för olika operationer.

När värnpliktiga kan tjänstgöra utomlands och förordnas till uppgifter utanför försvarsmakten

I 62 § anges på vilka villkor en värnpliktig kortvarigt kan förordnas att tjänstgöra utanför Finlands gränser. Tjänstgöring utomlands har i regel att göra med militära krishanteringsövningar, som vanligtvis tar 1–3 veckor. Tjänstgöring i samband med besök och idrottstävlingar utomlands tar inte lika länge, medan t.ex. marinens

utlandsseglatser kan ta flera veckor, t.o.m. månader.

En värnpliktig kan utifrån 62 § 1 mom. 3 punkten förordnas till handräckningsuppgifter utanför Finlands gränser. Utskottet har fått veta att förslaget särskilt avser att möjliggöra deltagande i handräckningsuppdrag enligt EU:s solidaritetsklausul. Handräckning och hanräckningsövningar är en del av det normala myndighetssamarbetet mellan försvarsmakten och de övriga nordiska länderna i nordkalottområdet.

Värnpliktiga vid en handräckningsavdelning kan utifrån 62 § 2 mom. och 78 § 1 mom. delta inte bara i räddningsverksamhet enligt 2 § 1 mom. 2(b) punkten i lagen om försvarsmakten utan också i handräckning för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, för att förhindra och avbryta terroristbrott och för att skydda samhället i övrigt enligt 2 (a) punkten i samma paragraf. Värnpliktiga får enligt 78 § 1 mom. inte delta i handräckningsuppgifter, om det handlar om att gripa farliga personer, röja sprängladdningar, använda vapenmakt eller andra farliga uppgifter.

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande att uppgifterna för en handräckningsavdelning lämpar sig för värnpliktiga. Det finns också en del utbildningsaspekter på träningen för uppgifterna och för att utföra dem. Det påpekar dessutom att det är nödvändigt att ta hänsyn till de ökade internationella kontakterna inom olika samhällssektorer över lag när man bedömer om grundlagen eventuellt begränsar användningen av värnpliktiga i uppdrag utanför Finlands gränser.

Grundlagsutskottet ser formuleringen ("hör till en handräckningsavdelning") i lagförslaget och den gällande lagen som något diffus på den punkten om det går att förordna andra än frivilliga värnpliktiga till en avdelning som ger internationell handräckning. Det är inte något konstitutionellt problem att beväringar förordnas till en handräckningsavdelning när det handlar om kortvariga räddningsuppdrag i Finlands närområden. Men grundlagsutskottet ser det som viktigt att förordnandet till en handräckningsavdelning enligt 62 § 1 mom. 3 punkten ska ske med

den behöriga personens samtycke, med hänsyn till den geografiska och materiella omfattningen av handräckningsavdelningens uppgifter.

När reservister förordnas till specialuppdrag

Försvarsutskottet noterar att 79 § innebär en helt ny befogenhet och procedur för att förordna reservister till specialuppdrag i vissa krissituationer. Det är viktigt att vissa specialutbildade reservistgrupper med stöd av 79 § kan inkallas till kortvarig tjänstgöring i allvarliga krissituationer. Försvarsmakten har kompetens och materiel som det inte nödvändigtvis finns på annat håll i samhället.

Utifrån 79 § kan republikens president på framställning av statsrådet besluta att huvudstaben kan förordna värnpliktiga som hör till reserven till uppgifter som motsvarar deras militära utbildning vid försvarsmakten. Villkoret är att förordnandet är nödvändigt vid en storolycka enligt 2 § 5 punkten i beredskapslagen när situationen är synnerligen allvarlig och när en pandemi kan jämföras med en synnerligen allvarlig storolycka.

Grundlagsutskottet framhåller att en reservist utifrån de föreslagna bestämmelserna kan förordnas till någon annan försvarsuppgift än en sådan som avses i 127 § 1 mom. i grundlagen. Grundlagen ger godtagbara och tungt vägande argument för lagstiftningen. I de situationer som förslaget avser är det fråga om befolkningens hälsa och i sista hand vars och ens rätt till liv.

Grundlagsutskottet påpekar att 79 § strukturellt och i sak har samband med beredskapslagen, som regeringen bereder en totalreform av. Om det behövs kan ett förslag motsvarande paragrafen längre fram tas in i propositionen om översyn av beredskapslagen. Om man vill behålla 79 §, måste den begränsas i väsentlig grad.

Grundlagsutskottet uppmärksammar att den föreslagna arbetsplikten omfattar en ganska stor grupp personer. Enligt lydelsen gäller bestämmelsen varenda värnpliktig i reserven. Den arbetspliktiga gruppen blir på ett problematiskt sätt beroende av bestämmelser som utfärdas genom förordning av statsrådet. Utskottet har erfarenhet att bestämmelsen främst är avsedd för reser-

vister som fått skyddsutbildning eller någon annan motsvarande utbildning inom försvaret. En sådan begränsning måste uttryckligen nämnas i lagen. Tillägget är ett villkor för att lagen ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Dessutom är det nödvändigt att komplettera lagen med bestämmelser om hur länge arbetsplikten varar, för att lagförslaget till den delen ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Bestämmelserna bör dessutom formuleras så att ett förordnande till arbetsplikt kan utfärdas bara för en relativt kort tid.

Tjänstgöringstiden i vapenfri tjänst

Av likställdhetshänsyn föreslås bestämmelserna om tjänstgöringstiden i vapenfri tjänst bli samordnade med övriga tjänstgöringsbestämmelser. I 69 § föreslås att den vapenfria tjänsten ska vara 270 dagar i stället för nuvarande 330, om utbildningen inte kräver 362 dagar.

Grundlagsutskottet påpekar i sitt utlåtande att den vapenfria tjänsten till innehållet skiljer sig från vapentjänsten, men att den inte nödvändigtvis är mindre ansträngande totalt sett. Skillnaden i innehåll grundar sig på de samvetsskäl som åberopats av den som sökt till vapenfri tjänst. Bestämmelserna om olika tjänstgöringstider är därför inte utan vidare förenliga med diskrimineringsförbudet i 6 § 2 mom. i grundlagen. Det som i viss mån hjälper upp problemet med den föreslagna regleringen är att det handlar om en i sig lämplig ändring i den nuvarande vapenfria tjänstgöringen på 330 dagar. Utskottet tror ändå inte att försvarets utbildningsbehov och operativa behov nödvändigt kräver att alla vapenfria tjänstepliktiga är i tjänst minst 270 dagar. Därför är det angeläget att pröva en samordning av bestämmelserna om tjänstgöringstiden för vapenfria tjänstepliktiga och beväringar.

Under de senaste åren har ansköningarna till vapenfri tjänst enligt utredning blivit allt färre. År 2003 sökte 56 personer till vapenfri tjänst mot bara 38 år 2006. Omkring hälften av de vapenfria tjänstepliktiga tjänar som skrivare, som i normala fall är en uppgift för den som tjänstgör sex månader. Andra typiska uppgifter är sjukvårdsman och motorfordonsförare, som är upp-

gifter för dem som tjänstgör nio månader. En del av dem som utbildas till motorfordonsförare tjänstgör i 12 månader. Men de som gör vapenfri tjänst enligt gällande lag har inte hunnit slutföra sin tolv månaders förarutbildning inom sin tjänstgöringstid. Den nya lagen tar om möjligt hänsyn till de vapenfria tjänstepliktigas egna önskemål när de förordnas till utbildning, och därför kan tjänstgöringstiden för en vapenfri tjänstepliktig alltså också vara 362 dagar.

Vid utfrågningen av sakkunniga framgick det att en tjänstgöringstid på sex månader kan betyda en avsevärd ökning i antalet ansökningar till vapenfri tjänst. Det ansågs också möjligt att man i allt större omfattning chansar på vapenfri tjänst för att inte bli förordnad mot sin vilja till utbildning som kräver en längre tjänstgöringstid. Nu förtiden anmäler sig några personer som fått underofficersutbildning som vapenfria för att bli hemförlovade en månad tidigare.

Försvarsutskottet konstaterar att det med tanke på värnpliktens syfte och försvarsmaktens uppgifter inte är ändamålsenligt med ett ökat antal personer som gör vapenfri tjänst. Utskottet har den uppfattningen att vapenfri tjänst är mindre betungande än vapentjänst och att den längre tjänstgöringstiden därmed jämnar ut den totala påfrestningen. En minimitid på 270 dagar för vapenfri tjänstgöring kan således inte anses vara oskälig.

Insatser för att förbättra de värnpliktigas ekonomiska och sociala villkor

Kap. 11 i värnpliktslagen innefattar alla centrala bestämmelser om värnpliktigas och reservisters ekonomiska och sociala förmåner. Från början av 2008 kommer de värnpliktiga t.ex. att få 1—2 fria permissionsresor till, och då är man redan nära målet att alla permissionsresor med offentliga fortskaffningsmedel ska vara kostnadsfria. Utskottet välkomnar reformen.

Men lagförslaget ger ingen lösning på två viktiga delfrågor, nämligen hemförlovningspennings öde och pensionsintjäningen under beväringstiden. Under 1978—1991 betalades hemförlovningspenning till de värnpliktiga av statens medel. Ett anslag för ändamålet fanns un-

der social- och hälsovårdsministeriets huvudtitel i statsbudgeten. Hemförlovningspenningen drogs in 1991 i samband med de dåvarande sparåtgärderna i den offentliga ekonomin. Den var då 300 mark. De värnpliktiga har föreslagit att hemförlovningspenningen ska återinföras och graderas efter tjänstgöringstiden: t.ex. 100 euro per 6 månader och 150 euro per 12 månader. Enligt försvarsministeriets beräkningar ligger kostnadseffekterna av att hemförlovningspenningen återinförs kring 3 miljoner euro per år.

Under den föregående regeringen togs hemförlovningspenningen i flera repriser upp i social- och hälsovårdsministeriets budgetberedning, men frågan drevs inte vidare. För tillfället är den inte under beredning. Enligt försvarsutskottets mening är det viktigt att hemförlovningspenningen återinförs så fort som möjligt. Erfarenheterna under 1978—1991 var positiva och hemförlovningspenningen underlättade för de värnpliktiga att återgå till det civila.

Inom statsförvaltningen råder det delade meningar om kostnaderna för de värnpliktigas pensionsskydd. Social- och hälsovårdsministeriet anser att det hör till försvarsministeriet att finansiera förmånen. Försvarsministeriet hävdar i sin tur att genomförandet och finansieringen av pensionsskyddet hör under social- och hälsovårdsministeriets huvudtitel. Det har framförts olika slag av uppskattningar om kostnaderna för staten av pensionsintjäningen under beväringstiden och för en eventuell reform. Löntagarnas forskningsinstitut bedömer att pensionerna för en åldersklass, alltså för omkring 30 000 personer, ligger kring 2,1 miljon euro om året.

Enligt den pensionsreform som trädde i kraft i början av 2005 börjar man tjäna in pension från och med 18 års ålder. Men beväringstiden räknas inte som pensionsgrundande tid. I samband med arbetspensionsreformen förutsatte riksdagen att det i samband med den fortsatta reformen bör utredas vilka möjligheter det finns att med statliga medel betala ersättning för pensionen för dem som fullgör beväringstjänst och dem som har avbrutit sina studier på grund av sjukdom.

Försvarsutskottet anser att det kan ses som en fråga om medborgarnas likställdhet och jämlikhet om pensionsrätten inte omfattar de värnpliktiga.

Försvarsutskottet föreslår därför att riksdagen ska godkänna ett uttalande om att beväringstiden ska vägas in när man bestämmer pensionen, återinför hemförlovningspenningen och vidareutvecklar beväringarnas ekonomiska förmåner.

Kommunens skyldighet i samband med uppåddet

Kommunen ska utifrån 22 § på framställning av regionalbyrån ordna hälsundersökning på förhand av de värnpliktiga vid en hälsovårdscentral eller något annat för undersökningen lämpligt ställe och ett behövligt antal läkare till uppåddet och lämpliga lokaler för att verkställa uppåddet. Dessutom ska kommunen utse en representant och ett behövligt antal suppleanter för denne i uppåddnämnden. I 24 § anges hur kostnaderna ska ersättas.

Riksdagen har tidigare godkänt lagändringar om att inskränka hälso- och sjukvården inom försvarsmakten och om att försvarsmakten bör anlita den kommunala hälso- och sjukvården (252/2006, 293/2006, 294/2006 och 626/2007). I dem föreskrivs bl.a. om ersättningar till kommunerna.

Vid utfrågning av sakkunniga har Kommunförbundet ansett att kommunens roll i att pröva de värnpliktigas tjänstduglighet bör vara att producera tjänster på kontraktbasis och inte att tillhandahålla dem. Kommunförbundet menar att staten har hela ansvaret för att tillhandahålla och bekosta de läkartjänster som behövs för prövning av de värnpliktigas tjänstduglighet. Det betyder att försvarsmakten snarare än kommunen också har det nödvändiga myndighetsansvaret, med tillhörande säkerhetsaspekter. Dessutom påpekades det att det inte alltid är möjligt att avstå en hälsovårdscentralläkare som arbetar under tjänsteansvar för uppåddförrättningar och hälsundersökningar på förhand, utan att det kan bli aktuellt med inhyrda läkare, och då har kom-

munen bara ansvar för att förmedla och finansiera arbetskraft till försvarsministeriet.

Utifrån 25 § i folkhälsolagen, som träder i kraft den 1 januari 2008, är ersättningen för hälsundersökningar på förhand och läkares deltagande i uppåddförrättningar 50 procent av de avtalade kostnaderna eller kostnaderna för att producera tjänsterna. För tillfället betalar försvarsmakten inga ersättningar för tjänsterna. Enligt propositionen om ändring av folkhälsolagen (234/2006) beräknas de årliga kostnaderna för att ordna hälsundersökningar på förhand och för läkares deltagande i uppåddförrättningar till omkring 2 miljoner euro. Om kostnaderna delas, är kommunernas andel omkring en miljon euro per år.

Försvarsutskottet konstaterar att hälsundersökningar på förhand av unga män är en folkhälsoinsats som klart gagnar hela samhället. Mot denna bakgrund är det en rationell kompromiss att försvarsmakten och kommunerna delar jämt på kostnaderna för hälsundersökningar på förhand enligt 25 § i folkhälsolagen (626/2007) och för läkare vid uppåddförrättningarna.

Jehovas vittnen

En värnpliktig som visar att han hör till det registrerade religionssamfundet Jehovas vittnen och anmäler att allvarliga samvetsskäl som grundar sig på religiös övertygelse hindrar honom att fullgöra värnplikt i vapentjänst eller i någon ersättande tjänstgöringsform, kan oberoende av värnpliktslagen och civiltjänstlagen beviljas uppskov med och befrielse från att fullgöra värnplikt i fredstid så som föreskrivs i lagen om befrielse för Jehovas vittnen från fullgörande av värnplikt i vissa fall (645/1985).

Lagen om Jehovas vittnen och värnplikten stiftades på sin tid i grundlagsordning som en s.k. undantagslag för att den ansågs innebära att Jehovas vittnen befriades från skyldigheten att försvara landet och samtidigt ett undantag från likställdheten mellan medborgarna. Försvarsministeriet tillsatte den 14 mars 2007 en kommission för att klarlägga om lagen behövs och hur den ställer sig till bestämmelserna i grundlagen och för att komma med ett förslag till översyn av lag-

stiftningen. Kommissionens mandat löper ut den 30 november 2007.

Polisens handräckning vid uppbådet

Vid utfrågning av sakkunniga menade inrikesministeriet att polisen ovillkorliga närvaro vid en uppbådsförrättning inte är nödvändig. Inte minst i glesbygden kan den ovillkorliga närvaroplikten bromsa upp polisens övriga tjänsteuppdrag.

Försvarsministeriet förstår inrikesministeriets dilemma, men ser det som viktigt att polisen är på plats vid uppbådsförrättningarna för att övervaka ordningen och ge handräckning när det behövs. Utskottet påpekar dessutom att polisen kan ha information som är viktig för förrättningen. Därför anser det inte att 23 § behöver preciseras. Polisens närvaro är önskvärd framför allt i början av uppbådsförrättningen. Om förrättningen kommer i gång utan störningar, kan myndigheterna komma överens sinsemellan om polisen behöver vara på plats hela tiden eller inte. Under alla förhållanden måste det säkerställas att det vid eventuella störningar omedelbart går att kalla tillbaka polisen till förrättningen.

Befrielse från att inkallas till tjänst med hänsyn till ett allmänt intresse

Polisen och många andra parter önskar automatisk befrielse från mobilisering. Nuförtiden föreskrivs det i förordning om de uppgifter som är befriade. Systemet kräver att arbetsgivaren gör en anmälan till militärmyndigheten om de personer som befrielse söks för.

Av den gällande lagstiftningen kommer bara befrielse på ansökan att finnas kvar enligt 89 §. Grunden för befrielse från tjänstgöring kan vara både ett allmänt och ett militärt intresse. En värnpliktig som t.ex. innehar ett offentligt uppdrag eller något annat samhällsviktigt uppdrag ska kunna befrias från tjänstgöring.

Argumentet för ansökan är att det ger en viss uppfattning om vad läget är när det gäller ansökningar om befrielse. Paragrafen är dessutom så vagt formulerad att den inte utesluter någon part från befrielse.

De föreslagna nya bestämmelserna är förnuftiga, anser försvarsutskottet. Tack vare dem kan förteckningarna över befriade hållas à jour. De är också formulerade på ett sådant sätt att alla parter - som vissa offentligträttsliga föreningar - kan ansöka om befrielse t.ex. för sina frivilliga anställda.

Faderskapsledighet

Enligt lagförslaget 44 § har den som fullgör beväringstjänst rätt att få faderskapsledighet under 12 dagar i samband med att ett eget barn föds. Enligt den gällande värnpliktslagen är motsvarande tid 6 dagar. I detaljmotiven till denna paragraf konstateras att faderskapsledigheten i allmänhet ska inledas inom sex månader från barnets födelse vid en tidpunkt som är möjligast lämplig med tanke på utbildningen.

Enligt utredning till utskottet är en normal pappaledighet om 18 dygn en alltför lång frånvaro med avseende på utbildningen och ett hinder element t.ex. för den som får chefsutbildning. Under de senaste åren har uppskattningsvis 130-150 personer årligen hållit pappaledigt.

Utskottet förhåller sig positivt till att pappaledigheten förlängs till 12 dygn. En längre pappaledighet gör det lättare att klara föräldraskapet och underlättar för den unga pappan att delta i skötseln av barnet trots värnplikten. Viktiga incitament är enligt utskottet också bestämmelserna i 44 och 46 § om permission på grund av tvingande personliga skäl.

Värnpliktsregistret

I 96 § 2 mom. i lagförslaget föreskrivs att den registeransvarige har rätt att få de i 1 mom. avsedda uppgifterna avgiftsfritt genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form eller mot ett vederlag som baserar sig på kostnaderna för framtagning av uppgifterna enligt vad som avtalas om saken med den registeransvarige i fråga.

Det har visat sig att bland annat Utlänningsverket har rätt att avgiftsfritt få uppgifter med stöd av 48 § i medborgarskapslagen (359/2004). Försvarsmakten har årligen betalt ungefär 1 700 euro till Utlänningsverket för att utreda runt 50 personers medborgarskap. Till Befolkningsre-

gistercentralen har försvarsmakten betalt ungefär 23 000 euro per år för vissa uppgifter. Enligt 40 § i medborgarskapslagen ger försvarsmakten till befolkningsregistersystemet uppgifter om hur personer med dubbelt medborgarskap har avtjänat sin värnplikt.

Försvarsministeriet konstaterar att det borde vara möjligt att på ömsesidighetsbasis komma överens om sådana småsummor och undvika det onödiga arbete som debiteringen medför.

I 97 § 1 mom. 10 punkten i lagförslaget föreskrivs att till Försvarsutbildningsföreningen kan ges grundläggande uppgifter ur värnpliktsregistret om de värnpliktiga enligt 94 § 1 mom. för anordnande av frivillig försvarsutbildning. Enligt uppgift kan föreningen även lämna behövliga uppgifter, såsom adressuppgifter, till sina medlemsföreningar.

Annat

Enligt 15 § 3 mom. meddelas tidpunkten och platsen för uppbådet genom en uppbådskungörelse, som skall finnas till påseende på försvarsmaktens webbsidor och på kommunens anslagstavla minst två veckor före uppbådet samt under uppbådstiden. I detaljmotiven konstateras att i praktiken har meddelandet i fredstid sänts till den värnpliktige också per brev. Utskottet anser att detta förfarande är nödvändigt också i framtiden.

I förslaget till 59 § 1 mom. 2 punkten föreskrivs att en värnpliktig kan beviljas tillstånd att tillfälligt avlägsna sig från tjänstgöringsplatsen på grund av att en nära anhörig avlidit eller plötsligt insjuknat i en svår sjukdom. I detaljmotiven tar man inte ställning till om en sambo ska betraktas som en nära anhörig. Försvarsutskottet konstaterar att så ska vara fallet. Utskottet påpekar också att definitionen måste vara identisk med motsvarande lagrum i förslaget till civiltjänstlag (RP 140/2007 rd)

Under expertutfrågningen framgick det att bestämmelsen i 19 § 2 mom. om att en av medlemmarna i uppbådsnämnden ska vara tjänsteman vid regionalbyrån kommer att orsaka problem i vissa militärlän. Men utskottet ser ändå ingen orsak att ändra lagrummet. Regionalbyrån leder

och ordnar uppbådet och det är därför givet att en tjänsteman från byrån är närvarande.

Riksdagens justitieombudsman har i samband med utfrågningen påpekat behovet att ordna tjänstgöringen för beväringarna så enhetlig som möjligt inom en och samma garnison. Utskottet delar denna uppfattning. Enligt utredning är detta en självklar utgångspunkt för försvarsmakten när den ordnar verksamheten. Skillnaderna i exempelvis tjänstgöringstid förklaras av skillnaderna i de olika vapenslag som beväringarna får utbildning i.

I förslaget till 42 § föreskrivs om deltagande i verksamhet för utvecklande av tjänstgöringsförhållandena. Vid varje truppförband finns en beväringsskommitté som är underställd kommandören för truppförbandet. Vid expertutfrågningen påpekades det att även kvinnor borde väljas in i beväringsskommittéerna. Enligt utskottet är jämställdhetssynpunkten mycket viktig i beväringsskommittéernas verksamhet.

I förslaget till 107 § hänvisas det till lagen om fortbestånd av till tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande (570/1961). Utskottet har upplysts om att lagen är föråldrad både i fråga om innehåll och laghänvisningar. Försvarsutskottet konstaterar därför att den nämnda lagen borde ses över som en fortsättning på totalrevideringen av värnpliktslagen.

I regeringens proposition om civiltjänstlagen föreslås en ändring av 88 § i förslaget till värnpliktslag. Enligt utredning behövs ingen sådan ändring eftersom syftet med bestämmelsen är att reglera den speciella ställning som Jehovas vittnen har under undantagsförhållanden.

Detaljmotivering

2 §. *Värnplikt.* I lagstiftning som är känslig med tanke på de värnpliktigas grundläggande fri- och rättigheter som är intagna på anstalt brukar man numera genom explicita bestämmelser lyfta fram de krav på lag- och ändamålsbundenhet och proportionalitet som ställs på myndigheternas befogenheter, säger grundlagsutskottet i sitt utlåtande.

Därför föreslår försvarsutskottet att 2 § får en bestämmelse om att de värnpliktigas rättigheter med stöd av denna lag inte får begränsas mer än tjänstgöringsplikten, den militära ordningen och säkerheten för de värnpliktiga och andra absolut kräver.

3 §. *Övrig lagstiftning och internationella förpliktelser.* Riksdagen behandlar för närvarande också ett förslag till ny civiltjänstlag. Därför måste hänvisningen i 3 § 2 mom. preciseras.

4 §. *Försvarsministeriet, huvudstaben, försvarsgrenarna och staberna för militärlänen.* Huvudstaben leder i enlighet med försvarsministeriets riktlinjer verkställigheten av värnplikten och utvecklar värnpliktssystemet, sägs det i andra momentet. Försvarsutskottet föreslår att uttrycket *i enlighet med försvarsministeriets riktlinjer* ersätts med *i enlighet med de grunder som försvarsministeriets fastställer*, som är etet vanligare språkbruk.

10 §. *Befrielse från tjänstgöring på grundval av att tjänsteduglighet saknas.* Utskottet föreslår att 1 mom. får en bestämmelse som säger att en värnpliktig kan befrias från tjänstgöring i fredstid om han eller hon utgör en risk för tjänstgöringssäkerheten. Ett tillägg med samma innebörd förs också in i 30 §.

14 §. *Förfrågan om hälsotillstånd samt hälsoundersökning på förhand.* De sakkunniga uttryckte en viss oro för att tolkningen av paragrafen kan resultera i att en betydande del av hälsoundersökningarna på förhand inte kommer att göras. Enligt vad utskottet har erfarit kommer hälsoundersökningarna att vara huvudregeln. När hälsouppgifterna redan finns hos den militära myndigheten behövs ingen hälsoundersökning, sägs det i bestämmelsen.

Också i ett folkhälsoperspektiv är hälsoundersökningarna av värnpliktiga viktiga, påpekar försvarsutskottet. Därför föreslår vi att 2 mom. preciseras till att undersökningen inte behöver göras om den är *uppenbart* när den värnpliktige har tillräcklig information om sin tjänsteduglighet från något annat ställe.

30 §. *Återkallande av förordnande.* Utskottet föreslår att paragrafen får ett nytt 3 mom. Där sägs att ett förordnande också kan återkallas om det senare har framkommit uppgifter som visar att den värnpliktige utgör en säkerhetsrisk.

31 §. *Ändring av tjänstgöringstiden och tjänstgöringsplatsen.* Utskottet föreslår att rubriken ändras till "Tidpunkten för inledande av tjänst och tjänstgöringsplatsen" för att bättre motsvara innebörden i paragrafen.

43 §. *Verksamhet utanför tjänstgöringen.* Bestämmelsen är betydelsefull med avseende på 18 § 1 mom. i grundlagen, påpekar grundlagsutskottet. Där sägs att var och en har rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon fritt valt. Förslaget har också samband med 14 § 2 mom. i grundlagen i det hänseendet att rätten att delta i förvaltningen av kommunen är fastlagd i lag. I den här typen av lagstiftningssammanhang är tillståndsplikt i och för sig inget problem med avseende på grundlagen, framhåller grundlagsutskottet, men tillägger att det som sägs i förslaget om eventuella negativa effekter för beväringssupplemenet är mycket diffust. Därför måste paragrafen kompletteras med hur allvarlig eller stor olägenhet det ska vara fråga om.

50 §. *Skyldighet att delta i repetitionsövningar.* Reservistorganisationerna har påpekat att tiden för frivilliga repetitionsövningar kunde vara längre. Paragrafen föreskriver att värnpliktiga med sitt samtycke kan förordnas att delta i repetitionsövningar i högst tio dagar per år med skriftligt samtycke från sin arbetsgivare. För vissa nyckelpersoner kan den maximala utbildningstiden på tio dagar vara för kort, menar utskottet och föreslår att taket höjs till tjugo dagar per kalenderår.

53 §. *Tid som inte hänförs till tjänstgöringstiden.* De sakkunniga påpekade att vissa begrepp i 53, 60, 93 och 96 § bör preciseras. Paragraferna talar om "brott" och "kriminell handling" också när det avses en handling som ännu inte har be-tecknats som brott genom ett lagakraftvunnet be-

slut. För tydlighetens skull föreslår utskottet att paragraferna i stället talar om "misstanke om brott" respektive "misstänkt för brott".

56 §. *Diskrimineringsförbud.* Vid utfrågningen av de sakkunniga kom det fram att "sukupuolinen suuntautuminen" i den finska lagtexten bör ändras till "seksuaalinen suuntaus". Utskottet ändrar den finska lagtexten. Ändringen påverkar inte den svenska lagtexten.

57 §. *Tjänstgöringsskyldighet och närvaroskyldighet.* Paragrafen innehåller allmänna bestämmelser om de värnpliktigas tjänstgöringsskyldighet och närvaroskyldighet. Bestämmelserna om tjänstgöringsskyldighet är mycket allmänt formulerade. Och grundlagsutskottet påpekar att detta inte är helt problemfritt med avseende på grundlagen. Därför måste 1 mom. kompletteras för att det i överensstämmelse med propositionens motivering ska framkomma att tjänstgöringsskyldigheten bara sträcker sig till order och föreskrifter om den militära ordningen och tjänstgöring som utfärdats med stöd av bemyndigande i lag. Försvarsutskottet föreslår att momentet ändras på detta sätt.

60 §. *Avbrytande av tjänstgöring.* Utskottet föreslår att det ska stå *är misstänkt för brott* i 1 mom. 2 punkten.

62 §. *Anordnande av tjänstgöring utomlands.* Utskottet hänvisar till utlåtandet från grundlagsutskottet och föreslår att 1 mom. 3 punkten preciseras. Tjänstgöring utomlands på en handräckningsavdelning ska uttryckligen grunda sig på samtycke från den värnpliktige.

67 §. *Vapenfri tjänst.* Bestämmelsen är tänkt att också tillämpas i krigstid. Utskottet föreslår därför att uttrycket "i fredstid" stryks.

79 §. *Reservisters tjänstgöring vid storolyckor och i andra allvarliga situationer.* Utskottet hänvisar till utlåtandet från grundlagsutskottet och föreslår att bestämmelserna om reservisters tjänstgöringstid och reservistgrupper som ska inkallas preciseras.

Utskottet föreslår att tjänstgöringstiden ska omfatta fjorton dagar. Då belastas varken den enskilde eller arbetsgivaren orimligt mycket. Om det krävs kan andra värnpliktiga i reserven inkallas efter de två veckorna. Dessutom föreslår utskottet att gruppen klart och tydligt begränsas till de som har fått en viss specialutbildning.

89 §. *Befrielse från att inkallas till tjänst på ansökan med hänsyn till allmänt eller militärt intresse.* Utskottet föreslår att paragrafen hänvisar till de som enligt 35 § inte ska inkallas till extra tjänstgöring eller till tjänstgöring under mobilisering utan ansökan enligt 89 §.

90 §. *Bestämmelser som tillämpas på extra tjänstgöring och tjänstgöring under mobilisering.* Genom förordning av statsrådet kan det föreskrivas om undantag från vissa regler som räknas upp i 2 mom. under extra tjänstgöring och mobilisering. Grundlagsutskottet påpekar att bemyndigandebestämmelserna måste preciseras väsentligt för vanlig lagstiftningsordning. Utskottet föreslår att 2 och 3 mom. preciseras på det sätt som grundlagsutskottet föreslår.

93 §. *Behandlingen av uppgifter.* Utskottet föreslår att 1 mom. ska tala om *misstanke om brott*.

96 §. *Rätt att få uppgifter av en myndighet, en sammanslutning och en privatperson.* Utskottet föreslår att 1 mom. kompletteras med ett krav på att den registeransvarige har rätt att få uppgifter som är *nödvändiga* för värnpliktsregistret.

Dessutom bör punkt 8 i 1 mom. preciseras på grund av den nya civiltjänstlagen. Den nya civiltjänstlagen ska också tillämpas vid utomordentliga förhållanden. Därför behöver försvarsmakten inte längre uppgifter om de civiltjänstpliktiga för att bestämma om de kan placeras i uppdrag vid utomordentliga förhållanden. Värnpliktsregistret bör ändå ha basuppgifter om alla värnpliktiga, också om de som ersätter eller har ersatt värnplikten med någon annan tjänstgöring och om deras tjänstduglighet.

Utskottet föreslår att 1 mom. 5 punkten ska tala om *misstanke om brott*.

97 §. *Utlämnande av uppgifter.* Vid utskottsutfrågningen föreslog Folkpensionsanstalten att 1 mom. får en ny punkt som säger att uppgifter ska lämnas ut till Folkpensionsanstalten för utbetalning av militärunderstöd. Utskottet kompletterar punkten med detta.

102 § *Reservistlön.* I den finska lagtexten står det felaktigt *ylimääräinen harjoitus* i stället för *ylimääräinen palvelus*. Utskottet rättar den finska lagtexten. Ändringen påverkar inte den svenska lagtexten.

103 §. *Ersättande av resekostnader.* Utskottet gör här samma ändring som i 102 §. Också den svenska lagtexten ändras från *extra övning* till *extra tjänstgöring*.

105 §. *Hälsovård.* Vid utskottsutfrågningen påpekade bland annat riksdagens justitieombudsman att sjukvårdstjänsten för beväringar inte har varit ordnad på behörigt sätt, till exempel den specialiserade sjukvården. I paragrafen föreskrivs det att den som tjänstgör har rätt att bli undersökt av läkare eller av annan yrkesutbildad personal inom hälso- och sjukvården och få nödvändig vård.

De värnpliktiga i aktiv tjänst utför sina medborgerliga skyldigheter och måste ha rätt till vårdgaranti, framhåller försvarsutskottet. Detta är extra viktigt under slutna förhållanden då de inte har samma rätt att välja mellan allmän och privat vård som i det civila samhället. Utskottet föreslår därför att bestämmelsen preciseras med att de som tjänstgör ska ha rätt att få vård *snarast möjligt*. Vidare påpekar utskottet att en vårdgaranti för värnpliktiga i aktiv tjänst inte betyder att de särbehandlas i relation till andra invånare i kommunen som behöver specialiserad sjukvård.

109 §. *Rättelseyrkande.* Grundlagsutskottet påpekar att förbudet att framställa rättelseyrkande i militära kommandomål måste strykas i 3 mom. för tydlighetens skull.

112 §. *Besvärsförbud.* Grundlagsutskottet påpekar att 2 mom. 4 punkten måste ändras för att be-

svärsförbudet inte ska gälla tidpunkten för papaledighet. Annars kan lagförslaget inte behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Dessutom föreslår grundlagsutskottet att 2 och 7 punkten stryks för att vanlig lagstiftningsordning ska kunna tillämpas.

Dessutom gör utskottet en lagteknisk ändring i 2 mom.

115 §. *Centralnämnden för uppbådsärenden.* Grundlagsutskottet har tidigare bedömt den rättsliga ställningen för centralnämnden för uppbådsärenden och då ansett att kravet på ett oavhängigt rättskipningsorgan innebär att det antingen görs möjligt att överklaga nämndens beslut i högsta förvaltningsdomstolen eller att det genom bestämmelser om sammansättningen garanteras att personer som inte ingår i försvaret är i majoritet i nämnden. Den föreslagna sammansättningen stämmer överens med kraven från grundlagsutskottet. Vidare anser grundlagsutskottet det viktigt att lagförslaget kompletteras med bestämmelser om att ordföranden, vice ordföranden och medlemmarna har samma tjänsteansvar och rätt att kvarstå i tjänsten som domare. Om lagförslaget kompletteras på detta sätt skingras dessutom eventuella misstankar om att nämnden inte är oavhängigt.

Försvarsutskottet föreslår att examensbeteckningen *juris kandidat* ändras till *juris magister*, som numera är högre högskoleexamen inom rättsvetenskap.

118 §. *Vägran att fullgöra värnplikt.* Vissa begrepp och hänvisningar i 1 och 2 mom. måste preciseras med anledning av förslaget till ny civiltjänstlag.

129 §. *Övergångsbestämmelse.* De nuvarande föreskrifterna och reglementen ska enligt 4 mom. fortfarande gälla. Men de måste ses över två år efter att lagen trädde i kraft. Grundlagsutskottet anser en översyn vara viktig och menar att den bör göras snarast möjligt.

Det gällande allmänna tjänstgöringsreglementet har en rad bestämmelser om bland annat valreklam och spridning av publikationer som kan ifrågasättas med tanke på vissa krav som föl-

jer av grundlagen och kräver reglering på lagnivå, framhåller grundlagsutskottet i sitt utlåtande. Det framgår av motiven till 4 mom. att bestämmelsen inte är tänkt att gälla föreskrifter och reglementen som strider mot den nya lagen. Grundlagsutskottet anser att detta måste sägas ut i själva momentet.

Dessutom föreslår försvarsutskottet ett tillägg i 5 mom. Där föreskrivs att bestämmelser i andra lagar om staben eller kommandören för militärlänet avser regionalbyrån respektive chefen för regionalbyrån.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår försvarsutskottet

att lagförslag 1 godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag),

att lagförslag 2—5 godkänns utan ändringar och

att ett uttalande godkänns (Utskottets förslag till uttalande).

Utskottets ändringsförslag

1.

Värnpliktslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 § (Som i RP)

2 §

Värnplikt

(1—3 mom. som i RP)

De värnpliktigas rättigheter får inte med stöd av denna lag begränsas mer än vad som oundgängligen krävs med tanke på tjänstgöringsskyldigheten, den militära ordningen samt värnpliktigas och andra personers säkerhet. (Nytt)

3 §

Övrig lagstiftning och internationella förpliktelser

(1 mom. som i RP)

Bestämmelser om befrielse från deltagande i militärt försvar på grund av övertygelse finns i civiltjänstlagen (/) och i lagen om befrielse för Jehovas vittnen från fullgörandet av värnplikt i vissa fall (645/1985)

(3—5 mom. som i RP)

2 kap.

Myndigheter

4 §

Försvarsministeriet, huvudstaben, försvarsgrenarna och staberna för militärlänen

(1 mom. som i RP)

Huvudstaben leder i enlighet med de grunder som ministeriet fastställer verkställandet av värnplikten och utvecklar värnpliktssystemet.

(3 mom. som i RP)

5—8 § (Som i RP)

3 kap.

Uppbåd och besiktning av tjänstedugligheten*Tjänsteduglighet*9 §
(Som i RP)

10 §

Befrielse från tjänstgöring på grundval av att tjänsteduglighet saknas

En värnpliktig befrias från tjänstgöring under fredstid om han har en svår skada eller sjukdom som utgör ett hinder för tjänstgöring som värnpliktig eller om han konstateras vara oförmögen till tjänstgöring på grund av sitt hälsotillstånd under så lång tid att det inte heller senare är ändamålsenligt att utbilda honom *eller om den värnpliktige är en fara för tjänstgöringssäkerheten.*

(2 och 3 mom. som i RP)

11—13 §
(Som i RP)

14 §

Förfrågan om hälsotillstånd samt hälsoundersökning på förhand

(1 mom. som i RP)

En uppståndspliktig förpliktas att under uppståndsåret genomgå en hälsoundersökning före uppståndet vid en hälsovårdscentral eller på något annat ställe som lämpar sig för ändamålet för fastställande av tjänstedugligheten, om undersökningen inte är *uppenbart* onödig enligt den utredning om den uppståndspliktiges tjänsteduglighet som den uppståndspliktige enligt 1 mom. eller någon annan inrättning enligt 96 § lämnar till regionalbyrån, eller på grund av att den värnpliktige är bosatt utomlands eller av något annat särskilt skäl.

15—27 §
(Som i RP)

4 kap.

Förordnande till tjänstgöring28 och 29 §
(Som i RP)

30 §

Återkallande av förordnande

(1 och 2 mom. som i RP)

Ett förordnande om inledande av tjänstgöring kan även återkallas om det efter att förordnandet utfärdats har framkommit omständigheter som visar att den värnpliktige är en fara för tjänstgöringssäkerheten. (Nytt)

(4 mom. som 3 mom. i RP)

31 §

Ändring av tidpunkten för inledande av tjänst och av tjänstgöringsplatsen

(1—5 mom. som i RP)

32—35 §
(Som i RP)

5 kap.

Tjänstgöring som värnpliktig och anordnande av tjänstgöringen*Beväringstjänsten*36—42 §
(Som i RP)

43 §

Verksamhet utanför tjänstgöringen

En person som fullgör beväringstjänst får inte utan tillstånd av kommendören för truppförban-

det utöva näring eller yrke eller åta sig ett kommunalt eller något annat offentligt uppdrag, om det förutsätter utnyttjande av annan tid än fritid eller annars kan inverka *klart* menligt på den ändamålsenliga skötseln av tjänstgöringsuppdragen.

44—49 §
(Som i RP)

50 §

Skyldigheten att delta i repetitionsövningar

(1 mom. som i RP)

Utöver de tider som avses i 1 mom. kan en värnpliktig med sitt samtycke förordnas till repetitionsövning vid en trupp enligt sin krigstida placering för högst 20 dagar per kalenderår, om den värnpliktige är outhärdlig för försvarsmakten när det gäller att leda eller utbilda truppen. Förordnandet till tjänstgöring förutsätter dessutom skriftligt samtycke av den värnpliktiges arbetsgivare, om övningen äger rum under arbetstid.

(3 mom. som i RP)

51 och 52 §
(Som i RP)

53 §

Tid som inte hänförs till tjänstgöringstiden

Till tjänstgöringstiden för den som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning hänförs inte

(1—3 punkten som i RP)

4) den tid under vilken han har förverkat sin frihet till följd av *misstanke om brott*,

(5 punkten som i RP)

(2 mom. som i RP)

Gemensamma bestämmelser

54 och 55 §
(Som i RP)

56 §

Diskrimineringsförbud

(Som i RP. Utskottets ändringsförslag påverkar inte den svenska texten.)

57 §

Tjänstgöringsskyldighet och närvaroskyldighet

En värnpliktig skall tjänstgöra vid den trupp till vilken han förordnats samt iaktta *de* bestämmelser om militär ordning och tjänstgöring *som utfärdats med stöd av bemyndigande i lag*, lyda förmannens order samt handla i enlighet med övriga förpliktelser som hör till tjänsten.

(2 och 3 mom. som i RP)

58 och 59 §
(Som i RP)

60 §

Avbrytande av tjänstgöring

Kommendören för truppförbandet kan avbryta en värnpliktigs i denna lag avsedda tjänstgöring och hemförlova den värnpliktige, om

(1 punkten som i RP)

2) den värnpliktige är *misstänkt för* ett sådant brott eller uppträder på ett sådant sätt att det finns motiverat skäl att befara, att den värnpliktige allvarligt kan äventyra säkerheten för andra i samband med tjänstgöringen,

(3 punkten som i RP)

(2—4 mom. som i RP)

61 §
(Som i RP)

62 §

Anordnande av tjänstgöring utomlands

En värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kan kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands, om han

(1 och 2 punkten som i RP)

3) i enlighet med sitt uttryckliga samtycke hör till en handräkningsavdelning som skall ge handräkning utanför Finlands gränser,

(4—6 punkten som i RP)

(2 mom. som i RP)

63—66 §

(Som i RP)

6 kap.

Vapenfri tjänst

67 §

Vapenfri tjänst

En värnpliktig som intygar att han av samvetsskäl vilka grundar sig på övertygelse hindras att fullgöra sin värnplikt i vapentjänst och som ansöker om vapenfri tjänst befrias från vapentjänst (*utesl.*) och förordnas till vapenfri tjänst.

(2 mom. som i RP)

68—73 §

(Som i RP)

7 kap.

Medborgarskap i en annan stat och fullgörande av värnplikt

74—77 §

(Som i RP)

8 kap.

Tjänstgöring som inte baserar sig på skyldighet att försvara landet

78 §

(Som i RP)

79 §

Reservisters tjänstgöring vid storolyckor och i andra allvarliga situationer

Republikens president kan på framställning av statsrådet besluta att huvudstaben *för en kort tid, dock högst 14 dagar*, kan förordna värnpliktiga som hör till reserven till *sjukvårds-, pionjär-, signal-, transport- och skyddsuppgifter* som motsvarar *den specialutbildning de har fått* vid försvarsmakten och som *inte inbegriper användning av militära maktmedel*, om det är nödvändigt vid en storolycka enligt 2 § 5 punkten i beredskapslagen (1080/1991) när situationen är synnerligen allvarlig samt i en situation där en pandemi kan jämföras med en synnerligen allvarlig storolycka.

(2 mom. som i RP)

80 och 81 §

(Som i RP)

9 kap.

Extra tjänstgöring och tjänstgöring vid mobilisering

82—88 §

(Som i RP)

89 §

Befrielse från att inkallas till tjänst på ansökan med hänsyn till allmänt eller militärt intresse

(1 mom. som i RP)

En värnpliktig som sköter sådana uppgifter som nämns i 35 § inkallas inte till extra tjänstgöring eller tjänstgöring under mobilisering. (Nytt)

(3 och 4 mom. som 2 och 3 mom. i RP)

90 §

Bestämmelser som tillämpas på extra tjänstgöring och tjänstgöring under mobilisering

(1 mom. som i RP)

Genom förordning av statsrådet kan under extra tjänstgöring och mobilisering föreskrivas om undantag i fråga om *tidpunkten för uppbådet, uppbådskungörelsen och uppbådslängden enligt 15 §*.

Genom förordning av statsrådet kan bestämmas *närmare* om arbete som avses i 88 § och om tillvägagångssätten vid förordnande till arbete.

10 kap.

Värnpliktsregistret

91 och 92 §
(Som i RP)

93 §

Behandlingen av uppgifter

Militärmyndigheten får behandla uppgifter som ingår i värnpliktsregistret i den omfattning uppgifterna behövs för skötseln av myndighetens uppgift enligt 91 §. Uppgifter som gäller en värnpliktigs hälsotillstånd, sjukdom, invaliditet eller en vårdåtgärd som gäller honom samt uppgifter om *brottsmisstanke* eller ett straff får behandlas endast när behandlingen av uppgifterna är nödvändig för att Militärmyndigheten skall kunna utföra en enskild uppgift eller för garanterande av den säkerhet i tjänstgöringen som avses i 9 §.

94 och 95 §
(Som i RP)

96 §

Rätt att få uppgifter av en myndighet, en sammanlutning och en privatperson

Utöver det som bestäms någon annanstans i lag har den registeransvarige, för utförande av de uppdrag som föreskrivs för den i 91 §, rätt att utan hinder av sekretessbestämmelserna få uppgifter som *är nödvändiga* för värnpliktsregistret som följer:

(1—4 punkten som i RP)

5) av polismyndigheterna uppgifter om tjänsteåtgärder som polisen vidtagit mot den värnpliktige till följd av *misstanke om brott* och om påföljder för den värnpliktige, såvida uppgifterna är av betydelse för bedömningen av den värnpliktiges lämplighet för utbildning och uppgifter enligt 38 § samt för bedömning av lämpligheten för placeringen av den värnpliktige och ordnandet av hans tjänstgöring,

(6—7 punkten som i RP)

8) av civiltjänstmyndigheterna *basuppgifter* om civiltjänstgörarna *samt* om deras *tjänstgöring* och tjänsteduglighet (*utesl.*) med tanke på *beredskap för uppgifter* under undantagsförhållanden,

(9—13 punkten som i RP)

(2 och 3 mom. som i RP)

97 §

Utlämnande av uppgifter

Utöver det som i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet bestäms om värnpliktsregistret kan behövliga uppgifter ur värnpliktsregistret utan hinder av sekretessplikten lämnas ut som följer till

(1—6 punkten som i RP)

7) *Folkpensionsanstalten för utbetalning av militärunderstöd, (ny)*

(8—11 punkten som 7—10 punkten i RP)

12) andra än de som avses i 1—11 punkten, med den registrerades uttryckliga samtycke

(2—4 mom. som i RP)

98 och 99 §
(Som i RP)

11 kap.

Förmåner som hör samman med värnplikten

100 och 101 §
(Som i RP)

102 §

Reservistlön

(Som i RP. Utskottets ändringsförslag påverkar inte den svenska texten)

103 §

Ersättande av resekostnader

De värnpliktiga har rätt till en resa på statens bekostnad eller ersättning för kostnader som föranleds av en resa mellan hem- eller boningsorten och tjänstgörings- eller besiktningsplatsen och som föranleds av att den värnpliktige

1) ankommer till eller hemförlovas från beväringstjänst, repetitionsövning, extra *tjänstgöring* eller tjänstgöring under mobilisering,

(2 och 3 punkten som i RP)

(2—4 mom. som i RP)

104 §
(Som i RP)

105 §

Hälsovård

Den som tjänstgör enligt denna lag har rätt att bli undersökt av en läkare eller av en annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården och att *snarast möjligt* få den vård som behövs.

(2 mom. som i RP)

106—108 §
(Som i RP)

12 kap.

Ändringssökande

109 §

Rättelseyrkande

(1 och 2 mom. som i RP)

(3 mom. *utesl.*)

110 och 111 §
(Som i RP)

112 §

Besvärsförbud

(1 mom. som i RP)

Besvär får inte heller anföras över beslut av (*utesl.*) militärmyndigheter som gäller

(1 punkten som i RP)

(2 punkten *utesl.*)

(2 punkten som 3 punkten i RP)

3) tidpunkten för permission (*utesl.*) enligt 44 §,

(4 och 5 som 5 och 6 i RP)

(7 punkten *utesl.*)

(6 punkten som 8 punkten i RP)

Dessutom är det förbjudet att anföras besvär över beslut av kommendören för truppförbandet och ledaren för en övning i ett ärende som gäller anordnande av tjänstgöring och utbildning, repetitionsövning eller extra övning (*utesl.*).

113 och 114 §
(Som i RP)

115 §

Centralnämnden för uppbådsärenden

(1 mom. som i RP)

Centralnämnden för uppbådsärenden består av en lagfaren ordförande och viceordförande med erfarenhet av domarvärv samt av fem andra medlemmar, av vilka tre skall ha avlagt juris *magistersexamen* och två skall vara officerare med minst överstelöjtnants grad och med kännedom

om värnpliktsfrågor. Av medlemmarna får högst tre vara anställda inom försvarsministeriets förvaltningsområde.

Ordföranden och vice ordföranden för centralnämnden för uppbådsärenden och nämndens medlemmar har i detta uppdrag en rätt att kvarstå i tjänsten som kan jämföras med domarnas rätt samt tjänsteansvar. (Nytt)

(4 och 5 mom. som 3 och 4 mom. i RP)

116 och 117 §
(Som i RP)

13 kap.

Straffbestämmelser

118 §

Vägran att fullgöra värnplikt

En beväring som helt och hållet vägrar fullgöra tjänst enligt denna lag skall, om han inte ansöker om civiltjänstgöring, i stället för att på honom tillämpas bestämmelserna i 45 kap. i strafflagen (39/1889) för *vägran att fullgöra värnplikt* dömas till straff enligt vad som föreskrivs om *vägran att fullgöra civiltjänst* i civiltjänstlagen. När straffet döms ut anses som återstående tjänstgöringstid för honom den tid som enligt civiltjänstlagen skulle ha fastställts som hans civiltjänstgöringstid, om han på ansökan hade godkänts för civiltjänst den dag han hemförlovats.

Om något annat inte bestäms i denna paragraf, iakttas i fråga om ett brott som avses i 1 mom. (utesl.) civiltjänstlagen. När kommendören för ett truppförband enligt vad som anges i 14 § i militära rättegångslagen (326/1983) har

beslutat tillställa åklagaren förundersökningsmaterialet rörande ett brott som gäller en beväringens vägran att fullgöra värnplikt, skall beväringen genast hemförlovas. Döms han inte för vägran att fullgöra värnplikt till fängelsestraff, förordnas han på nytt av militärmyndigheten till tjänstgöring.

(3 och 4 mom. som i RP)

119—124 §
(Som i RP)

14 kap.

Särskilda bestämmelser

125—128 §
(Som i RP)

129 §

Övergångsbestämmelse

(1—3 mom. som i RP)

Föreskrifter och reglementen som har utfärdats med stöd av den lag som gäller vid ikraftträdandet av denna lag förblir i kraft till den del de inte står i konflikt med denna lag. De skall dock förnyas inom två år efter denna lags ikraftträdande.

Hänvisas det i annan lagstiftning till den värnpliktslag som upphävs genom denna lag, skall hänvisningen anses avse denna lag. *Bestämmelser i andra lagar om staben eller kommendören för militärlänet avser regionalbyrå respektive chefen för regionalbyrå.*

(6 mom. som i RP)

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att beväringstjänstgöringstiden ska beaktas vid fastställ-

ande av pension och för att hemförlovningspenning betalas till dem som hemförlovas. Riksdagen förutsätter dessutom att de ekonomiska förmånerna för värnpliktiga förbättras ytterligare.

FsUB 1/2007 rd — RP 37/2007 rd

Helsingfors den 23 november 2007

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Korkeaoja /cent
vordf. Olli Nepponen /saml
medl. Thomas Blomqvist /sv
Pekka Haavisto /gröna
Juha Hakola /saml
Hanna-Leena Hemming /saml
Reijo Kallio /sd
Saara Karhu /sd

Inkeri Kerola /cent
Jaakko Laakso /vänst
Reijo Laitinen /sd
Reijo Paajanen /saml
Sirpa Paatero /sd
Sari Palm /kd
Eero Reijonen /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.